

Словотвірно-структурні особливості англійських прикордонних полікомпонентних термінів-словосполучень

О. Янковець

Чернівецький національний університет ім.Ю.Федьковича, м.Чернівці, Україна
Corresponding author. E-mail: alena_kaflevska@ukr.net

Paper received 01.11.18; Accepted for publication 05.11.18.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2018-183VI54-15>

Анотація. У статті детально розглянуто полікомпонентні англійські терміни як сукупність термінологічних лексичних одиниць для позначення термінологічних понять. Визначено відсоткове відношення полікомпонентних термінологічних одиниць у англійській прикордонній терміносистемі. Описані продуктивні моделі полікомпонентних термінів-словосполучень прикордонної сфери, їх морфологічні особливості та комбінаторні властивості. Визначена пропорція чотирьох-, п'яти- та полікомпонентних термінів. Наведені приклади вживання абревіатур та власних назв у складі полікомпонентних термінів-словосполучень.

Ключові слова: прикордонна термінологія, структура, полікомпонентний, продуктивна модель.

Вступ. У зв'язку з активною інтеграцією України в європейську та світову спільноту виникає потреба валідної номінації прикордонних понять, так-як діяльність прикордонників спрямована на охорону зовнішніх та внутрішніх кордонів Європи. Підписання Шенгенської угоди стало важливим етапом на шляху створення єдиної Європи, дозволивши повною мірою реалізувати вільне переміщення людей, транспорту та товарів. Запорукою безпеки Європи є ефективна взаємодія правоохоронних органів, зокрема – прикордонних відомств. З метою фасилітації міжвідомчої співпраці виникла необхідність створення єдиного термінологічного апарату прикордонної галузі та його структурно-семантичне впорядкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми становлення, семантики, деривації та тенденції розвитку термінологічних одиниць, фахової лексики вивчали вітчизняні та зарубіжні дослідники, зокрема В. Виноградов, В. Лейчик, Г. Винокур, Б. Головін, Т. Кияк, В. Даниленко, К. Кусько, А. Крижанівська, Е. Жильбер, А. Ширмер, Й. Сміт, Ф. Дорнер, Т.Кабре та інші [2]. Особливо детально прикордонну терміносистему розглядали Цвяк Л.В., Правдун Т.О. і Герасімова О.М., які присвятили свої дослідження особливостям утворення, функціонування та перекладу прикордонних термінів.

Мета. Метою нашого дослідження є словотвірний та структурний аналіз англійських прикордонних полікомпонентних термінів-словосполучень як різновиду спеціальної лексики.

Матеріали і методи. Англійська прикордонна термінологія – це сукупність термінологічних лексичних одиниць, які стосуються діяльності прикордонників у Європі та у Сполучених Штатах Америки. Дане дослідження базується на аналізі звітних матеріалів Європейського агентства з охорони зовнішніх кордонів країн-членів Європейського Союзу “FRONTEX” та Місії Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні “EUBAM”, Уніфікованої програми підготовки прикордонників Європейського Союзу (Common Core Curriculum), інструкції з підготовки офіцерів Берегової Охорони США, а також методичних рекомендацій щодо врегулювання ситуації з потоком мігрантів та біженців в аеропортах Європи [1, 3, 4, 5]. Проаналізувавши близько 1250 англійських прикордонних термінологічних одиниць нами була здійснена спроба структурної класифікації англійської прикордонної терміносистеми.

Методика дослідження англійської прикордонної терміносистеми є комплексною і передбачає використання різних методів та підходів, передбачених метою та конкретними завданнями дослідження. В процесі дослідження на всіх етапах нами застосовувався системний підхід у дослідженні англійської прикордонної терміносистеми, який передбачає вивчення термінологічних одиниць як цілісної системи, яка характеризується ієрархічною будовою та специфікою структурних і семантичних ознак. Системний метод пов'язаний із структурним методом – системою методик та прийомів, які допомагають вивчати мову як цілісне структурно-системне ієрархічне утворення, що дає змогу виявити закономірності структурної організації мови і семантику її елементів.

Результати дослідження. За типом структури англійські терміни поділяються на однокомпонентні, двокомпонентні, трикомпонентні та полікомпонентні.

Однокомпонентні терміни складають лише невелику частину від загальної кількості (близько 100 одиниць, біля 12.3%). В свою чергу, дво-, трьох- та полікомпонентні терміни становлять основу прикордонного вокабуляру (рис.1). У даній статті детально розглядаються полікомпонентні терміни-словосполучення. Полікомпонентні терміни-словосполучення (ТС) – досить специфічна категорія англійських термінів, тому що ця частина термінів становить лише 9.3% (116 одиниць), але продуктивних моделей існує більше, ніж у дво- і трьохкомпонентних. У відсотковому відношенні більшість ТС (70%) містять 4 компоненти, 30% - 5 і більше компонентів. Більшість конструкцій є номінативними (76 одиниць, 65.5%), в той час, як дієслівні ТС становлять 34.5% (40 одиниць).

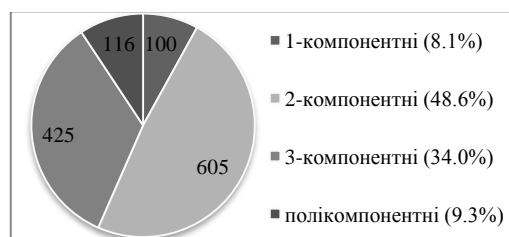

Рис. 1. Відсоткове відношення термінів-словосполучень за їх кількісним складом

Нами було виявлено і проаналізовано 68 продуктивних моделей, за якими було утворено 116 полікомпонентних ТС. До найбільш уживаних моделей належать:

• Adj+N+N+N (10 одиниць, 8.6%): *civilian law enforcement officer, national border service provisions, senior Coast Guard Officer* та інші.

• V+Adj+N+N (7 одиниць, 6%): *conduct initial safety inspection, demarcate the state border line, identify implicit asylum request* та інші.

• V+N+Prep+Adj+N (6 одиниць, 5.2%): *enter the country in an irregular manner, lodge applications for international protection, provide detail about financial condition* та інші.

• N+N+N+N (5 одиниць, 4.3%): *Coast Guard flight crew, Navy Rescue Swimmer course, Radio Frequency Identity Device* та інші.

• Adj+N+Prep+N+N (5 одиниць, 4.3%): *strong evidence of photo substitution, strong indication of photo substitution, technical means of vehicle recognition* та інші.

• N+N+Prep+Adj+N (3 одиниці, 2.6%): *police force with military status, the EU Charter of Fundamental Rights, Uniform Code of Military Justice*.

• V+N+Prep+N+N (3 одиниці, 2.6%): *be the subject for border checks, determine compliance with entry requirements, verify compliance with entry requirements*.

• V+N+Prep+V3+N (3 одиниці, 2.6%): *construct a fleet of armed vessels, maintain a fleet of armed vessels, man a fleet of armed vessels*.

• V+N+N+N (3 одиниці, 2.6%): *enforce the "Zero Tolerance" program, have law enforcement authority, interpret body language responses*.

• V+N+Prep+N+Ving (3 одиниці, 2.6%): *identify signs of human trafficking, identify victims of human trafficking, spot signs of human trafficking*.

Значна частина моделей полікомпонентних термінів вживається лише по два рази:

• N+Adj+N+N: *Army Criminal Investigation Command, Guardia Civil Officers' Academy*.

• N+Conj+Adj+N+N: *Asylum and international protection procedures, weapon or combat systems department*.

• N+N+Conj+N+N: *asylum seekers and aliens' rights, Facility Design and Construction Center*.

• Adj+N+Prep+Adj+N: *European Agency for Fundamental Rights, transit point from a non-Schengen country*.

• N+N+Conj+N+N: *asylum seekers and aliens' rights, Facility Design and Construction Center*.

• Adj+Adj+N+Adj+N: *full-time active duty civilian personnel, full-time active duty military personnel*.

• Adj+Adj+N+N: *International Civil Aviation Organization, operative combat border command*.

• Ving+N+Prep+N+N: *preserving evidence at a crime scene, marking evidence at a crime scene*.

• Adj+N+Prep+N+Ving: *parental consent on children travelling, potential victim of human trafficking*.

• V+Prep+N+Prep+Adj+N: *be on the lookout for illegal equipment, deal with passengers in a respectful way* [1, 3, 4, 5].

Найбільша кількість полікомпонентних термінів-словосполучень – малопродуктивні і вживаються лише по 1 разу:

• Adj+N+N+Prep+Adj+N: *Air Force Office of Special Investigations*.

• N+N+Prep+Ving+Adj+N: *airport alert on preventing illegal migration*.

• Adj+N+Ving+N: *airport-internal passenger handling system*.

• N+Prep+N+Conj+N+N+N: *Bureau of Navigation and Steamboat Inspection Service*.

• N+Prep+Adj+N+Prep+Adj+N: *Charter of Fundamental Right of the European Union*.

• N+N+Prep+N+N: *collecting evidence at a crime scene*.

• N+Prep+Adj+Ving+Prep+V3+N: *detection of international trafficking in stolen vehicles*.

• N+Prep+N+Prep+Adj+N: *displacement from the country of habitual residence*.

• N+Prep+N+Ving+N: *identification of human trafficking victim*.

• Adj+Ving+Prep+Adj+N: *illegal crossing of the state border*.

• V3+N+N+N: *integrated border management concept*.

• Adj+N+Prep+Ving+Prep+N+N: *legislative instruments on trafficking in human beings*.

• Adj+Adj+Conj+N+N: *maritime humanitarian and safety organization*.

• Adj+Adj+Adj+N: *Master Chief Petty Officer*.

• N+Prep+N+Prep+N+Prep+N: *obligation of recognition of victims of crime*.

• N+Prep+N+N+Conj+N: *Office of Navigation Safety and Waterway Services*.

• N+Ving+Prep+N+Ving: *officer training on human trafficking*.

• V3+n+prep+n+Ving: *presumed victims of human trafficking*.

• Adj+Conj+Adj+N+Prep+N: *professional and respectful treatment of passengers*.

• Ving+N+V+Adj+N: *promoting measures to enhance national security*.

• Ving+Adj+Adj+Adj+N: *promoting safe and efficient maritime transportation*.

• Ving+N+Prep+Adj+N: *promoting the collection of national revenues*.

• Ving+N+Prep+N+Conj+N+Ving+Adj: *promoting the preservation of life and property following maritime incidents*.

• N+Adj+Adj+N: *Rezekne Higher Educational Institution*.

• Adj+N+N+Ving+N+N: *Royal Netherlands Marechaussee Training and Expertise Center*.

• N+Prep+N+N+Prep+N: *The Academy of the Police Force in Bratislava*.

• N+N+Prep+N+N+N: *the Avram Ianku School for Border Police Agents*.

• Adj+Conj+V3+Ving+N+Prep+Adj+N+Prep+N: *The Basic and Advanced Training Centre of the Federal Police in Eschwege*.

• N+N+N+Prep+Adj+N+N+N+Prep+N+Prep+N+Prep+N: *The Border Guard School of the State Border Guard Service of the Ministry of the Interior of Lithuania*.

• N+Prep+Adj+Conj+Adj+Ving+Prep+N+N: *the School for Basic and Further Training of Border Personnel*.

• V3+N+N+N+N+N: *the United Kingdom Border Force Operations Manual*.

• Adj+Conj+V3+Ving+N+Prep+Adj+N: *the Basic and Advanced Training Centre of the Federal Police*.

• Ving+Prep+N+Conj+Adj+N: *trafficking in drugs and psychotropic substances*.

• N+Conj+N+Prep+N+N: *validity and authenticity of travel documents*.

- *N+Prep+Adj+N+N*: *Violations Of Intellectual Property Rights.*
- *V+N+Conj+N+N*: *apply spray and gas techniques.*
- *V+N+N+Prep+N*: *assess the passport pages for consistency.*
- *V+Prep+N+Prep+N+Conj+N+N*: *be in line with the Schengen and the EU acquis.*
- *V+V3+Prep+Adj+N*: *be referred for protection procedure.*
- *V+Ving+Prep+N+N+Conj+N*: *combat trafficking in consumer goods and meat.*
- *V+Ving+Prep+N+Conj+Adj+N*: *combat trafficking in drugs and psychotropic substances.*
- *V+N+N+VING*: *conduct law enforcement training.*
- *V+Prep+Adj+N+N*: *cooperate with civil society organizations.*
- *V+Adj+N+Conj+N*: *ensure public safety and security.*
- *V+N+Prep+Adj+N+Adj+N*: *ensure the observance of the state border juridical regime.*
- *V+V3+Conj+Adj+N*: *identify falsified and suspicious documents.*
- *V+Adj+N+N+N*: *promote a European border guard culture.*
- *V+Adj+N+Prep+N+Conj+N*: *protect the free exercise of rights and freedoms [1, 3, 4, 5].*

Чотирикомпонентні терміни-словосполучення містять аббревіатури та власні назви, як і двох- і трьохкомпонентні. Серед аббревіатур 4 рази вживається аббревіатура EU: *Charter of Fundamental Right of the European Union, EU data protection law, the EU Charter of Fundamental Rights, be in line with the Schengen and the EU acquis.*

Власні назви вживаються переважно в назвах вищих навчальних закладів (7 одиниць): *Estonian Academy of Security Sciences, Rezekne Higher Educational Institution, Royal Netherlands Marechaussee Training and Expertise*

ЛІТЕРАТУРА

1. Annual Report. 1 December 2012 – 30 November 2013. European Union Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eubam.org/wp-content/uploads/2015/11/Report_2013_ENGL-.pdf
2. Cabre , M.Teresa. Terminology: theory, methods, and applications / M. Teresa Cabré; edited by Juan C. Sager ; translated by Janet Ann DeCesaris. 1999. – 263 p.
3. Frontex. Common Core Curriculum. EU Border Guard Basic Training. – Warsaw, Poland, 2012. – 270 p.
4. Fundamental rights at airports: border checks at five international airports in the European Union. – Luxembourg: Publications office of the European Union, 2014. – 118 p.
5. Krietemeyer, George E. The coast guardsman's manual/revised by George E. Krietemeyer, with the assistance of Doug Starr and Wayne Truax. – 8th ed.1991. – 690 p.

REFERENCES

1. Annual Report. (2013). 1 December 2012 – 30 November 2013. European Union Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine. Retrieved from http://eubam.org/wp-content/uploads/2015/11/Report_2013_ENGL-.pdf
2. Cabré, M. Teresa. (1999). *Terminology: Theory, methods, and application*. Edited by Juan C. Sager ; translated by Janet Ann DeCesaris. John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/tlrp.1>
3. Frontex. *Common Core Curriculum. EU Border Guard Basic Training*. (2012). Warsaw, Poland. <https://doi.org/10.2819/845245>
4. *Fundamental rights at airports: border checks at five international airports in the European Union*. (2014). Luxembourg: Publications office of the European Union. <https://doi.org/10.2811/68358>
5. Krietemeyer, George E. (1991). *The coast guardsman's manual*. Revised by George E. Krietemeyer, with the assistance of Doug Starr and Wayne Truax. 8th ed. Naval Institute Press. ISBN13: 9781557504500

Word-formation and structural features of English border guard polycomponent word-combinations

O. Yankovets

Abstract. The article is devoted to the problem of English border guard polycomponent terms. The article describes polycomponent English terms as a set of terminological lexical units, which refer to terminological concepts. Percentage ratio of polycomponent terminological units in the English border guard terminology system is determined. The productive models of polycomponent terms of the border guard sphere, their morphological features and combinatorial properties are described. The proportion of four-, five-, and polycomponent terms is determined. Examples of the use of abbreviations and proper names within the field of polycomponent terms are given.

Keywords: border guard terminology, structure, polycomponent, productive model.

Center, the Academy of the Police Force in Bratislava, the Avram Ianku School for Border Police Agents, the Basic and Advanced Training Centre of the Federal Police in Eschwege, the Border Guard School of the State Border Guard Service of the Ministry of the Interior of Lithuania. Власні назви також використовуються двічі в назвах керівних документів, які регламентують захист кордонів Європи (*Charter of Fundamental Right of the European Union, the United Kingdom Border Force Operations Manual*) та один раз у дієслівному ТС *promote a European border guard culture*. Отже, власні назви вживаються загалом 10 разів у складі полікомпонентних ТС.

Таким чином, іменникові конструкції домінують серед полікомпонентних термінів-словосполучень (76 одиниць, 65.5%). Дієслівних конструкцій нами було виявлено і проаналізовано 40 (34.5%). Найпродуктивнішою є модель Adj+N+N+N, найменш продуктивні моделі використовуються лише по одному разу (47 одиниць).

Висновки. В процесі аналізу словотвірних, структурних і морфологічних особливостей полікомпонентних термінів-словосполучень було виявлено, що дана сукупність термінологічних одиниць становить лише 9.3% від загальної кількості. В ході дослідження було проаналізовано 116 термінологічних одиниць, які побудовані за 68 продуктивними схемами, найпродуктивнішими з яких виявилися ті ТС, де іменники комбінуються з прикметниками або дієсловами. 47 моделей є малопродуктивними, так-як дані термінологічні одиниці вживаються лише по 1 разу. За частинимовною належністю більшість конструкцій є іменниковими (65.5%), решта – дієслівні конструкції (34.5%). Як і інші типи прикордонних одиниць, полікомпонентні терміни-словосполучення можуть містити у своєму складі аббревіатури та власні назви, що зумовлено специфікою їх функціонування.